

Onsdag morgen **Aftenposten** 4. november 1970

Et opplysende aktstykk i norsk okkupasjonshistorie

Av lektor Odd Tiller

Deet dreier seg om en «Aufzeichnung» datert 14. juni 1941 og signert av en dr. Conrad Roediger. Professor Skodvin opplyser at dokumentet (stemplet D 576661) er hentet fra en mappe tilhørende «Det tyske utanriksdepartements rettsavdeling».

Det gir et forbausende inntrykk å observere at professor Skodvin ikke har prøvd å sette aktestykket D 576661 inn i sin historiske sammenheng.

For man benytter et dokument som bevismateriale i en historisk debatt, må det vel sies å være uomgjengelig nødvendig først å søke å fastslå i hvilken hensikt dokumentet er tilkommet. Motivering, arbeidsgang og eventuell avbenyttelse har også sin interesse. Noen ganger vil enkelte av sporene være så tildekket og vanskelig tilgjengelige at vi må nøye oss med bruddstykker. Det er nesten alltid amatørhistorikerens lødd. Om D 576661 virkelig er et så vanskelig bruddstykk at den nærmere sammenheng ikke lar seg utlede, vil jeg be-
tegne som tvilsomt, for allerede med de data som er angitt synes det mulig å resonnerer seg frem til mulige og endog sannsynlige sammenhenger.

Må det være tillatt å komme med et par antydninger om dette dokumentets sannsynlige tilblivelsesprosess og egentlige hensikt. For å belyse (tidsaspektet) vil jeg få si-tere Magnus Jensen: Fra (tidsaspektet) 1905 til våre dager, s. 159.

«Det er i det hele klart at aksjonen den 10. september hadde vært

ET VOKSEOPPLÆRINGSENTER beregnet på de nordre delene av Finland, Sverige og Norge er nå ferdig og vil begynne undervisning fra 1. desember. Sentret, som ligger i øvre Torneå i Nord-Sverige, er tenkt som et ledd i en felles nordisk arbeidsmarkedspolitikk. Fylkesarbeidssjefene i Nordland, Troms og Finnmark og rektor ved Narvik yrkesskole har stått sentralt i dette samarbeide fra norsk side.

omhyggelig forberedt, og at menn som hadde inngående kjennskap til arbeiderbevegelsen hadde gitt Gestapo sin assistanse.»

Den 10. september 1941 setter ferboven i gang det tyske standrettapparat for å knuse den sivile norske motstand. Melkestreiken ble trukkt som det direkte påskudd, men tyskerne slo til over et bredt felt. Torgny Segerstedt har i sine kommentarer av 15. september s. å. ingen problemer med å avsløre «denne førevändning». Men de vel budde tyskerne regnet vel antageligvis med, at skuddene i Oslo kunne komme til å gjenspeile både i Stockholm og Washington. Det er vel rimelig å tenke seg at Auswärtiges Amt var blitt gjort oppmerksom på den situasjon som ville kunne oppstå og derfor i god tid sørger for den nødvendige folkerettslige betenkning til bruk for

dem som eventuelt kan komme til å måtte besvare spørsmål fra den svenske eller amerikanske regjering om lovligheten av standrettene i Oslo. Det vi vet er at i juni måned sitter dr. Roediger og konsierer en juridisk betenkning som konkluderer med at det hersker krigstilstand i Norge. Hensikten må tydeligvis ha vært å etablere et rettsgrunnlag for de tyske myndigheters krigsherrettheter i Norge.

D 576661 synes med andre ord å ha vært en klar funksjon beregnet på en situasjon hvor det fra tysk side er om å gjøre å bevise at det hersker krigstilstand mellom Norge og Tyskland. Dokumentets oppbygning med en godt utbygd sitatmekanisme plasserer dr. Roediger i rekken av drevne tyske propagandister.

Jeg har nevnt at dokumentets uttime adresse sannsynligvis har vært USA eller Sverige, men jeg vil heller ikke utelukke at det også kan ha vært tiltenkt brukt overfor tyske jurister for å bryte ned deres eventuelle motforestillinger overfor deltagelse i tyske standretter, krigsretter eller folkedomstoler på norsk jord.

Det spørs om ikke professor Skodvin bør være mer forsiktig i sin omgang med sitt «bevismateriale».

Springende

Av Per Egil Hegge

Albert Henrik Mohn:
**GRENSEKONFLIKTEN
KINA—SOVJET.**
Gyldendal Norsk Forlag.

Like årvisst som høstløvet gulner og faller, kommer Albert Henrik Mohn med en bok. Emnet er aktuelt som alltid, og dermed er det positive som kan sies om årets bok, stort sett sagt.

Det er en springende fremstilling av forholdet mellom China og Sovjet, Mohn gir.

Det er få eller ingen forsøk på å trekke opp de lange linjer. Faktiske opplysninger er ramset opp i norsk lærebokprosa, og boken virker både uorganisert og lite gjennomtenkt. Det vrirler med datoer for når forhandlinger begynte og når de sluttet, og akkurat det låter til å være viktigere for forfatteren enn hva partene forhandlet om. Verre er det at enkelte ting virker litt smålurvet. Her skal nevnes